

371.014.15:811.161.2. «1980–1991»(09)(045)

Шоробура І. М.,

доктор педагогічних наук, професор, ректор

Кутова С. О.,

аспірант, старший викладач

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В
СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ (1980–1991рр.)**

У статті представлено педагогічні умови навчання української мови в середній школі у 1980–1991рр. Розглядаються основні напрями реформи школи зазначеного періоду. Визначено позитивні сторони педагогічних умов розвитку: охоплено навчанням більшість як половину дітей шестирічного віку; уведено нові курси, удосконалено програму, підвищено якість навчально-виховного процесу в школах; зміцнена навчально-матеріальна база тощо.

Ключові слова: розвиток освіти, навчання української мови, нормативно-правова база, середня школа, реформа школи.

Шоробура И. М., Кутовая С. О. Педагогические условия обучения украинскому языку в средней школе (1980–1991гг.). В статье представлены педагогические условия обучения украинскому языку в средней школе в 1980–1991гг. Рассмотрены основные направления реформы школы указанного периода. Определены позитивные стороны педагогических условий развития: охвачены учебной работой более чем половина детей шестилетнего возраста; введены новые курсы, усовершенствована программа, повышено качество учебно-воспитательного процесса в школах; укреплен учебно-материальный базис и т.д.

Ключевые слова: развитие образования, обучение украинскому языку, нормативно-правовая база, средняя школа, реформа школы.

Shorobura I., Kutova S. Pedagogical Conditions of Teaching Ukrainian Language at Secondary School (1980–1991). Pedagogical conditions of teaching Ukrainian language at secondary school in 1980–1991 have been offered in the article. The main directions of the school reform of the mentioned period have been studied. Positive sides of pedagogical conditions of development have been characterized: more than half of the children of six years of age are enclosed into the study; new courses are introduced, the program is improved, the quality of educational process at schools is raised; educational and material base is strengthened, etc.

Key words: development of education, teaching Ukrainian language, statutory and regulatory base, secondary school, reform of school.

Сьогодні на шляху модернізації освіти в Україні погляд в історію є доцільним, щоб уникнути помилок, виявити досягнення, інноваційний потенціал розвитку сучасної школи, зберегти і примножити її здобутки. Вивчення нормативно-правової бази освітньої системи минулих років сприятиме осмисленню сучасних процесів в освіті та проектуванню її майбутнього.

Питання педагогічних умов навчання української мови в середній школі висвітлюється у дослідженнях багатьох науковців. Так, К.Ф. Присяжнюк у праці “Новий етап в розвитку радянської школи на Україні” подає аналіз розвитку освіти. Зміни в системі освіти ХХ століття проаналізовано у дисертаційних дослідженнях Л.І. Айнакіної “Партійно-государственная политика в сфере народного образования в РСФСР (1922–1991)” та Л.Д. Березівської “Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті”. Проблему впливу реформаторських процесів на розвиток шкільної освіти в Україні на початку ХХ століття також розглядали С.У. Гончаренко, Н.П. Калениченко, В.К. Майборода, Б.М. Ступарик та ін. Досліджували проблему реформування змісту шкільної освіти М.Я. Антоненко, Е.Д. Днєпров, О.В. Сухомлинська та ін., розвиток освіти і педагогічної думки в Україні – О.І. Пометун, В.С. Курило, М.Ю. Рисіна та ін. Проте аналіз науково-педагогічних джерел дає нам підстави стверджувати, що проблема нормативно-правового регулювання (педагогічних умов) навчання української мови в школі досліджена недостатньо.

Мета статті – дослідження педагогічних умов навчання української мови в середній школі у 80-х рр. ХХ століття.

На початку 80-х рр. ХХ століття відбувається остаточна трансформація радянської системи в авторитарно-бюрократичну, призупиняються процеси демократизації. У проєкції на педагогіку це обумовило ситуацію, коли зміна освітніх парадигм так і не відбулася. Офіційна педагогіка школи набувала все більше консервативного характеру, що співпадало з ідеологічними та соціально-політичними установками цього періоду.

На ХХVI з’їзді КПРС (1981) у зв’язку із завершенням переходу до обов’язкової середньої освіти було проголошено так звані нові завдання, які майже не відрізнялися від попередніх: підвищення якості навчання, трудового і морального виховання в школі; зміцнення зв’язку навчання з життям; ліквідація формалізму щодо оцінювання учнів. Це спричинило розробку нових навчальних програм на 1981–1982 н. р., за якими учні, починаючи з 1 класу і до закінчення 8-річної школи, повинні були оволодіти знаннями про найважливіші сфери трудової діяльності й робітничі професії [1, с. 197].

26 травня 1983 р. ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР прийняли Постанову “Про додаткові заходи для покращення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік”, а ЦК Компартії України і Рада Міністрів УРСР – “Про організацію виконання в республіці постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “Про додаткові заходи для покращення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік” (10 червня 1983).

Дотримуючись вимог постанови, в освітній системі було здійснено низку заходів: запроваджено поділ 1–8 класів на підгрупи для вивчення російської мови; розширено мережу шкіл і класів з поглибленим вивченням російської мови; удосконалено навчальні програми; розширено випуск навчально-методичної літератури до підручників з російської мови, книжок російською мовою; збільшено фінансування для обладнання кабінетів російської мови і літератури; збільшено періодичність журналу “Російська мова і література в середніх навчальних закладах УРСР”; передбачено асигнування для підвищення з 1 вересня 1984 р. на 15% ставок заробітної плати вчителям російської мови і літератури підготовчих груп, 1–3, 4–10 класів у школах з неросійською мовою навчання в сільській місцевості та ін.

Сприятливі умови передбачалися для вивчення іноземних мов (створення груп з 8 осіб, у школах з вивченням низки предметів іноземною мовою класи ділилися на дві–три групи), для занять з трудового навчання (здвоєні уроки, поділ класів на дві групи), з викладання фізичної культури (роздільно для хлопців і дівчат). Про підходи до вивчення української мови й літератури не йшлося [7, арк. 10–13].

Вищезгадані постанови і заходи в руслі їх виконання, на жаль, мали негативний вплив не тільки на розвиток української мови як навчальної дисципліни в середній школі, а й не принесли вагомої користі системі освіти в цілому.

У науковій праці “Четвертая школьная реформа в России” Е.Д. Днепрова зазначав, що результатом таких змін стала криза радянської системи освіти на початку 80-х рр. ХХ століття, зокрема школи, яка перетворилася в різновид робочого будинку підневільної праці, у закритий режимний заклад, де учень позбавлявся права освітнього вибору [3, с. 52–53]. Радянську освітню політику він характеризує як “політичний ілюзіонізм влади”, “міфотворчість”, а реформи – як “розпорошені”, “несистемні”. Помилковість урядової освітньої політики Е.Д. Днепрова убачає в постановці перед школою глобалізованих (середній “всеобуч” та ін.) і неприродних цілей (загальна професійна підготовка учнів), обов’язкових для виконання й водночас не підкріплених ні науково, ні фінансово [3, с. 54].

У 1984 році була зроблена спроба вивести школу з кризи. На думку Е.Д. Днепрова, “в перерві чергового Пленуму ЦК КПРС К.У. Черненко та Ю.В. Андропов “порадились і вирішили” провести шкільну реформу, не погодивши своє рішення навіть з Міністерством освіти, для якого ця реформа стала цілковитою несподіванкою” [3, с. 40].

У своїй Промові на Пленумі ЦК КПРС Генеральний секретар К.У. Черненко наголошував, що реформа школи має загальнополітичне значення, бо в умовах науково-технічної революції “кожне нове покоління повинне підніматися на вищий рівень освіченості й загальної культури, професійної кваліфікації і громадянської активності”. Тому потрібно “усунути наявні недоліки у сфері освіти, в тому числі в керівництві нею”; “треба думати про те, щоб ідеї реформи були повністю втілені в життя, не залишилися на папері”; “підвести під усю роботу з перетворення школи міцну матеріальну й організаційну базу” [11, с. 8–9].

Також, за словами К.У. Черненка, реформа передбачала такі завдання: підвищення рівня викладання всіх загальноосвітніх предметів, зокрема гуманітарних; покращення ідейно-політичного, трудового та морального виховання, естетичного розвитку; вдосконалення навчальних планів, програм і підручників; посилення відповідальності учнів за якість навчання; посилення авторитету вчителя; підвищення заробітної плати; зміцнення матеріально-технічної бази навчальних закладів; удосконалення структури загальноосвітньої школи та управління народною освітою тощо” [11, с. 8–9].

Основними змінами в системі освіти, які передбачала реформа, був поступовий перехід на навчання з 6 років з елементами трудової підготовки, одинадцятирічний термін навчання та формування нової структури загальноосвітньої школи: початкова школа (1–4 класи), неповна середня школа (5–9 класи, професійна орієнтація та загальнотрудова підготовка), середня загальноосвітня професійна школа (10–11 класи загальноосвітньої школи, середні професійно-технічні училища, середні спеціальні навчальні заклади [6, с. 5–6].

З метою підвищення якості навчально-виховного процесу передбачалися такі заходи: уточнення переліку й обсягу матеріалу предметів, що вивчалися; усунення перевантаженості навчальних програм і підручників; чіткий виклад основних понять та ідей навчальних предметів з висвітленням у них нових досягнень науки і техніки; докорінне поліпшення постановки трудового виховання, навчання і професійної орієнтації; посилення політехнічної спрямованості змісту освіти; озброєння учнів знаннями та навичками використання сучасної обчислювальної техніки, широке використання комп’ютерної техніки в навчальному процесі; визначення по кожному предмету і класу оптимальних за обсягом умінь і навичок; удосконалення форм, методів і засобів навчання; зменшення граничної наповнюваності класів; удосконалення діючих і створення нових підручників, посібників з усіх курсів” [6, с. 8].

Проаналізувавши вищезазначене, можна дійти висновків, що проголошена реформа нічого нового не внесла, крім змін структури шкільної освіти. А стосовно мови навчання зазначалося: “Вжити додаткових заходів щодо поліпшення умов для вивчення поряд з рідною мовою російської мови, добровільно прийнятої радянськими людьми як засобу міжнаціонального спілкування. Вільне володіння російською мовою має стати

нормою для молоді, яка закінчує середні навчальні заклади ” [6, с. 8]. На нашу думку, такий пункт мав негативний вплив на розвиток української мови в цілому та поліпшення навчальної дисципліни зокрема.

У травні 1987 року відбувся П'ятий з'їзд учителів УРСР, на якому М.В. Фоменко (1979–1990), учитель, директор школи, дійсний член АПН України (очолював Міністерство освіти УРСР в останні роки радянської епохи [8, с. 466]) вказав на здобутки реформи протягом трьох років (охоплено навчанням більш як половину дітей шестирічного віку; уведено нові курси). Водночас він визначив негативні тенденції та нерозв'язані завдання: зведення реформи до організаційно-господарських питань, заорганізованість шкільного життя та відсутність творчого пошуку, ігнорування новаторської думки, нерозуміння вчительством значення реформи тощо [12, с. 17–29].

Уперше за багато років з трибуни з'їзду було сказано вголос про звільнення учнів від вивчення української мови за вимогою батьків як про негативне явище в розвитку системи освіти. “Нас турбує те, що в ряді областей в школах з російською мовою навчання децю активізувався процес звільнення учнів від вивчення української мови за вимогою батьків. Це явище справедливо викликає занепокоєння вчителів, письменників, громадськості” [12, с. 20].

Із наведених фактів можна зробити висновки, що на офіційному рівні в УРСР прозвучала ідея відмови від русифікації освіти, за відродження та повноцінне функціонування в освітньому та культурному просторі української мови.

Разом із демократичними процесами, які відбувались у суспільному житті, набирали обертів істотні зміни в шкільній освіті УРСР. У Постанові №2/13 колегії Міністерства освіти УРСР і президії Республіканського комітету профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ від 10 березня 1988 р. „Про підсумки роботи органів та установ освіти республіки в 1987 р. та заходи щодо реабілітації Постанови лютневого Пленуму ЦК КПРС (1988 р.) „Про хід перебудови середньої і вищої школи та завдання партії щодо її здійснення” було зазначено, що завдання і соціалістичні зобов'язання 1987 року по основних показниках виконано: реалізується план переходу на навчання дітей з 6-річного віку; вжито заходів щодо підвищення ефективності і якості навчально-виховного процесу в школах; зміцніла навчально-матеріальна база тощо. Проте, не зважаючи на позитивні аспекти розвитку школи у цей період, у постанові визначено низку істотних недоліків у реформі школи. Зміни в освіті не відповідають потребам суспільства на новому етапі перебудови. Методи навчання і виховання, технічне оснащення шкіл, керівництво навчально-виховним процесом відстають від сучасних вимог. Значна частина керівників і вчителів, педагогічних колективів ще не повністю усвідомили необхідність рішучої перебудови навчально-виховного процесу. Не одержує необхідного розповсюдження передовий педагогічний досвід. Навчальні плани і програми перевантажені. Основною причиною названих недоліків є низький рівень управлінської діяльності відділів народної освіти, їх керівників [10, арк. 5–11].

На нашу думку, вищезазначені факти мали позитивний вплив на розвиток освітньої системи, зокрема на навчання української мови в середній школі. Однак одним із найбільш вагомих аспектів у навчанні рідної мови наприкінці 80-х рр. було розпорядження Міністерства народної освіти УРСР про введення поділу класів (груп) на дві групи (підгрупи) при вивченні української мови і літератури в школах, професійно-технічних і педагогічних училищах з російською мовою навчання, починаючи з 1 вересня 1989 р. [13, арк. 182]. Таке розпорядження створювало рівні можливості у вивченні російської та української мов.

Важливою подією для українського народу став прийнятий Верховною Радою УРСР Закон “Про мови в УРСР” (жовтень 1989), що набрав чинності 1 січня 1990 р. Потреба в державному статусі української мови в республіці була викликана складною “мовною ситуацією”, передусім звуженням сфери її функціонування у 30–80-і рр. Питання про державний статус української мови було порушено діячами культури, зокрема письменниками на зборах, пленумах і з'їзді СПУ. На установчих зборах Товариства української мови ім. Т. Шевченка 9–10 лютого 1989р. (з жовтня 1991 – Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка) схвалено проект закону, що його згодом доопрацювала робоча група ВР УРСР. Проект документа було опубліковано 5 вересня 1989р. для всенародного обговорення.

Закон “Про мови в УРСР” містив 6 розділів (40 статей). У ньому зазначалося, що закон регулює суспільні відносини у сфері всебічного розвитку і вживання української та інших мов, якими користується населення республіки, в державному, економічному, політичному і господарському житті, охорону конституційних прав у цій сфері, виховання шанобливого ставлення до національної гідності людини, її культури і мови. Українська мова проголошувалася державною мовою в Україні. Їй мав забезпечитись всебічний розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя; створюватись необхідні умови для розвитку і використання мов інших національностей. Визначався вільний вибір мови навчання дітей як невід'ємне право громадян. Російська мова чи мова інших етнічних меншини, що проживали компактно, надіялася правом паралельного вживання і функціонування поряд з українською мовою [5].

Вагоме значення для розвитку української мови як навчальної дисципліни у школі мала стаття 27 “Мова навчання і виховання в загальноосвітніх школах”, в якій зазначалося, що в Українській РСР навчальна і виховна робота в загальноосвітніх школах ведеться українською мовою. Вивчення в загальноосвітніх школах української і російської мов є обов'язковим [4].

Результатом прийнятого закону стала низка заходів, визначених колегією Міністерства освіти України: розгорнути роботу з упровадження закону, забезпечити всебічне його роз'яснення; проаналізувати мовний режим в усіх типах навчально-виховних закладів; організувати підвищення кваліфікації вчителів, які будуть

вести уроки української мови в російських школах і класах з поглибленим вивченням української мови і літератури. Цінною, на нашу думку, була пропозиція щодо додаткового відкриття (до 1 вересня 1990 р.) і відновлення 104 шкіл з українською мовою навчання і виховання та понад 500 україномовних класів у школах з російською мовою навчання. Створення у кожному районі, місті шкіл і класів з поглибленим вивченням української мови та літератури [15, арк.108–117].

Важливою подією стало прийняття Верховною Радою України (16 липня 1990р.) *Декларації про державний суверенітет України*, що сприяло національному відродженню державності, культури, освіти [2].

Такі реформи в державі обумовлювали зміни в системі освіти наприкінці 90-х рр. ХХ століття. В Концепції середньої загальноосвітньої школи Української РСР було розкрито стан і проблеми тодішньої школи; визначено мету, завдання і структуру “нової” школи. Варто виділити основні напрями оновлення школи: реалізація в навчанні та вихованні підрастаючого покоління ідеї *народності* на основі засвоєння позитивних традицій національних культур – українців та інших народів, що проживають на Україні, відродження ролі школи в розвитку культури народу; *демократизація* всіх сторін шкільного життя, перетворення школи з відомчої ідеологічної установи в громадянсько-державний інститут, відхід від жорсткого одержавлення і регламентації її діяльності, широкий розвиток самодіяльних начал, залучення громадськості до визначення і здійснення шкільної політики; *індивідуалізація* навчально-виховного процесу, тобто організація його з урахуванням здібностей, нахилів, інтересів дітей та їх інтелектуального, фізичного і психічного розвитку; *диференціація*, яка передбачає варіативність змісту, форм і методів навчання та виховання і спрямована на всебічне стимулювання розвитку здібностей кожної дитини, формування гармонійно розвиненої особистості.

У структурі загальноосвітньої школи передбачалися такі зміни: I ступінь – початкова школа з тривалістю навчання 3–4 (5) років; II ступінь – основна школа з тривалістю навчання 5 років; III ступінь – повна середня школа (ліцей, гімназія, коледж тощо). Тривалість навчання в середній школі (2–3 роки) визначається органами народної освіти республіки [14, арк. 69–88].

Декларація про державний суверенітет України стала основою для “Акту проголошення незалежності України”. 24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР фактично вдруге проголосила Україну незалежною демократичною державою, прийнявши “Акт проголошення незалежності України”, який був підтриманий референдумом 1 грудня 1991 року [9].

Таким чином, закони, постанови, рішення, прийняті у кінці 80-х рр., давали можливість покращити умови навчання української мови в середній школі. На офіційному рівні в УРСР прозвучала ідея відмови від русифікації освіти, за відродження і повноцінне функціонування в освітньому та культурному просторах української мови. Похвальним було й те, що охоплено навчанням більше половини дітей шестирічного віку; уведено нові курси, удосконалено програму, підвищено якість навчально-виховного процесу в школах; зміцнена навчально-матеріальна база тощо. Однак були негативні сторони реформи: зведення її до організаційно-господарських питань, заорганізованість шкільного життя та відсутність творчого пошуку, ігнорування новаторської думки, нерозуміння вчительством значення реформи тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анайкина Л.И. Партийно-государственная политика в сфере народного образования в РСФРР (1922–1991) : [монографія] / Л.И. Анайкина. – М. : В. Секачев, 2001. – 304 с.
2. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/55-12>.
3. Днепров Э.Д. Четвертая школьная реформа в России / Э.Д. Днепров. – М. : Интерпракс, 1994. – 248 с.
4. Закон УРСР “Про мови в Українській РСР” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/8312-11>.
5. Закон УРСР “Про мови в Українській РСР” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um163.htm>.
6. Основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи // Радянська школа. – 1984. – № 6. – С. 3–26.
7. О ходе выполнения Постановления ЦК Компартии Украины и Совета Министров УССР от 10 июня 1983 г. №268 “Об организации выполнения в республике постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 26 мая 1983 г. №473 “О дополнительных мерах по улучшению изучения русского языка в общеобразовательных школах и других учебных заведениях союзных республик” // Ф. 166, оп. 15, спр. 9213 (Документи направлені до ЦК Компартії України, Ради Міністрів УРСР, Верховної Ради УРСР з питань народної освіти (інформації, доповідні, листи). 4 січня – 28 березня 1984 р., 133 арк.
8. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Пед. думка, 2001. – 516 с.
9. Постанова Верховної Ради України “Про проголошення незалежності України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1427-12>.
10. Постанова колегії Міністерства освіти УРСР і президії Республіканського комітету профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ (10 березня 1988 р.) // Ф. 166, оп. 15, спр. 9347 (Документи засідань колегії Міністерства освіти УРСР (постанови, рішення, доповідні записки). 10–30 березня 1988 р.), 132 арк.
11. Промова Генерального секретаря ЦК КПРС товариша К.У. Черненко // Радянська школа. – 1984. – № 5. – С. 8–9.
12. Пятый съезд учителей УССР (15–16 мая 1987 г.). / редкол. В.Е. Тараненко, В.С. Плохий, В.В. Усенко, М.И. Шкиль, И.С. Щербатенко, М.Д. Ярмаченко. – К. : Рад. шк. – 144 с.
13. Рада Міністрів УРСР. “Про поділ класів (груп) при вивченні української мови і літератури в загальноосвітніх школах, професійно-технічних і педагогічних училищах УРСР з російською мовою навчання на дві групи (підгрупи)” (16 червня 1989 р.) // ЦДАВО України, ф.166, оп.17, спр.42, арк.182.

14. Рішення колегії Міністерства народної освіти УРСР “Про концепцію середньої загальноосвітньої школи УРСР” (10 серпня 1990 р.) // Ф.166, оп. 17, спр. 78 (Документи засідань колегії Міністерства (рішення, постанови, доповідні записки). 25 липня – 10 серпня 1990 р., 131 арк.

15. Рішення колегії Міністерства народної освіти УРСР “Про першочергові заходи щодо організації виконання Закону УРСР “Про мови в УРСР” (27 грудня 1989 р.) // Ф.166, оп.17, спр.41 (Документи засідань колегії Міністерства (рішення, постанови, доповідні записки). 11 вересня – 27 грудня 1989 р., 165 арк.

УДК 37:004

Полянничко З. О.
учитель вищої категорії, старший учитель
школи I–III ступенів № 90 м. Києва

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (ПОЧАТОК XXI ст.)

У статті представлено тенденції розвитку інформатизації шкільної освіти в Україні на початку XXI століття. Проаналізовано проблеми інформатизації, зокрема підвищення ІКТ-компетентності вчителів і учнів шкіл і використання електронних освітніх ресурсів ІКТ-насиченого освітнього середовища. Охарактеризовано перспективи розвитку хмарних технологій у шкільній освіті в Україні.

Ключові слова: інформатизація шкільної освіти, ІКТ-компетентність, ІКТ-насичене освітнє середовище, хмарні технології.

Полянничко З. А. Тенденции развития информатизации школьного образования в Украине. В статье представлены тенденции развития информатизации школьного образования в Украине в начале XXI века. Проанализированы проблемы информатизации, в частности повышения ИКТ-компетентности учителей и учеников, а также использования электронных образовательных ресурсов в ИКТ-насыщенной среде обучения. Охарактеризованы перспективы развития облачных технологий в школьном образовании в Украине.

Ключевые слова: информатизация школьного образования, ИКТ-компетентность, ИКТ-насыщенная среда обучения, облачные технологии.

Polyanychko Z. Tendencies of the development of informatisation in school education in Ukraine. The article deals with tendencies of informatisation in school education in Ukraine in the beginning of XXI century. It analyses the problems of ICT competence of school teachers and students, and electronic learning resources in ICT-based learning environment. The perspectives of the development of cloud services in education are revealed.

Key words: informatisation in school education in Ukraine, ICT competence, ICT-based learning environment, cloud services.

Основою глобального процесу розвитку високотехнологічного суспільства є інформатизація середньої освіти, що є рушійною силою для інформатизації інших напрямів суспільної діяльності, оскільки саме у школі формуються соціально-психологічні, етичні, загальнокультурні та професійні якості майбутніх громадян.

У II розділі «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті» зазначено, що одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій у навчання, що забезпечать подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [25]. Інформатизація освіти – це створення і використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності видів діяльності, що здійснюються в системі освіти [13, с. 6]. Науковці визначають інформаційно-комунікаційні технології як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, розповсюдження, збереження та управління інформацією [21].

Однак серед актуальних проблем, що стоять перед шкільною освітою України, є, насамперед, «повільне здійснення гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, впровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій» [24]. Аналіз наукових досліджень свідчить, що нині в Україні рівень інформатизації суспільства в цілому і освіти зокрема суттєво нижчий рівня інформатизації у розвинутих країнах. Проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у освітній галузі України присвячені дослідження В.Ю. Бикова, Р.В. Гуревича, М.Ю. Кадемії, Т.І. Коваль, Л.А. Карташової, В.Г. Кременя, В.В. Лапінського, Н.В. Морзе, А.Ю. Пилипчака, О.М. Кузьмінської та ін. У своїх роботах вони переконливо доводять, що застосування засобів ІКТ суттєво впливає на підвищення ефективності навчального процесу і тільки за умов підвищення інформатизації та комп'ютеризації освіти можлива інтеграція системи освіти України до Європейського та світового освітнього інформаційного простору. Науковці та педагоги працюють над впровадженням нових підходів у галузі педагогічної науки, навчанням в інтеграції з ІКТ, створенням нового «ІКТ-насиченого освітнього середовища» [17, с. 8]. Науковці стверджують що тривалий процес інформатизації освіти складається з декількох етапів: 1) масове опанування ІКТ; 2) створення реального комп'ютерного освітнього середовища; 3) забезпечення доступу до навчального середовища та його електронних ресурсів; 4) імплементація ІКТ до традиційних форм навчання; 5) опанування